

A Siroki díj (vándorserleg) eddigi tulajdonosai

1993 Péter Géza
1994 Ballagó Emánuel
1995 Virágh Dezső
1996 Laskay Sándor
1997 Vas Sándor
1998 Tóth Sándor
2001 Lakó Antal
2002 Gere Géza
2004 Diószeghy Sándor
2005 Soós János
2006 (Dogosi Károly jelölt, elhalálozott)
2008 Makai Pál
2011 Pócsi Béla
2012 Pállinkás György
2013 Maróti Béla
2014 Paraszka János
2015 Lipták József
2016 Kerek László
2017 Kertész Dezső
2018 Gergáczy Imre
2019 Fülöp János

SIROKI ZOLTÁN ALAPÍTVÁNY

IDŐSZAKI KIADVÁNYA

33. SZÁM

2020 JANUÁR-MÁRCIUS

IMPRESSZUM

SIROKI ZOLTÁN ALAPÍTVÁNY IDŐSZAKI KIADVÁNYA

MEGJELENIK : negyedévente

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG: az alapítvány elnöke és kuratóriumi tagjai

A kuratórium elnöke: Varga Sándor
A kuratórium tagjai: Küzmös Csaba
Lakó Antal
Vajó Sándor
Virágh Dezső

LEVELEZÉSI CÍM: Varga Sándor Nyírtura, Rózsa u. 10. 4532

EMAIL CÍM: vargasa@freemail.hu

HONLAP: www.sirokialapitvany.hu

ADÓSZÁMUNK: 188044861-1-15

E gerlefaj a párás, esős időben költ sikeresen, legalább 70%- 80%-os páratartalom szükséges a sikeres tenyésztéshez. Azóta is minden évben megörvendeztetnek szaporulatukkal. Bár kényességük miatt, nem mindig sikerül felnevelniük fiókáikat, de szépségükkel, dallamos hangjukkal mindent kárpótolnak.

László Károly

Táplálékuk nálam vörös és fehér cirokból, kendermagból, szeklicéből, fekete napraforgóból, fénymagból, fehér és vörös kölesből áll. Költés és nevelési időszakban nagy szükség van a jó minőségű lágyeleségre és sok lisztukacra.

Hamar megszerették a helyüket, de utódokat csak egy év múlva, 2017-ben sikerült tőlük kapni. A számukra behelyezett fészekalkalmazatlanság 15 cm átmérőjű, fűzfavesszőből font kosaracska volt. Fészekanyagnak vékony ágakat kaptak, ebből hordtak és építettek fészket maguknak. Itt azonban vigyázni kellett, hogy ne kapjanak sokat ezekből az ágacskákból, mert buzgalmukban túl magasra hordták volna azt. A költést május hónapban kezdték, majd szeptemberben is fészket raktak. Az udvarlás majdnem folyamatosan megfigyelhető a pároknál, a hím hangja szakaszos, gyorsuló bűgás. Mind két pár, két-két fiókát tudott egészségesen felnevelni.

A kezdeti sikereket tekintve szerencsém volt, mert a következő költés a rossz időjárás miatt elpusztult.

Tisztelt Madárbarát

A közösségi média kevés pozitív hozadékának egyike, hogy azonos érdeklődési körű embereket tud csoportba gyűjteni, ahol azok megoszthatják tapasztalataikat, információjukat az adott területről, szakmai és baráti kapcsolatokat építhetők, közös programok szervezhetők hihetetlen gyors ütemben.

Ismerős és ismeretlen tenyésztótársaink madárházai és röpdéibe tekinthetünk be, pillanatok alatt felkutathatunk tenyésztőket, állományokat, keresett fajok egyes példányaikat. Amiről sokáig azt hittük, csupán mi rendelkezünk ismerettel, információval, hamar kiderül, hogy mások is birtokában vannak, lehet, hogy nem is olyan messzire tőlünk.

Különlegesebbnél különlegesebb tenyészállományok jöttek létre az elmúlt évtizedben Magyarországon. A kiváló tenyészállatok beszerzésének talán már csak az anyagi lehetőségeink szabnak határt, egyes esetekben talán még a törvényi szabályozás. Míg a 70-es 80-as években országos és nemzetközi hírű állományok kialakításához feltétlen szorosabb külföldi kapcsolatok (családi, baráti vagy politikai) szükségeltettek, melyekkel csak kevesek rendelkeztek, mára már csak elhatározás, és kitartás kérdése egy vágyott madárfaj megszerzése, főképp, ha van európai tenyésztett állománya, vagy rendszerezőbb importja.

Olyan idöket élünk, amikor hazai tenyészcsikerek soha nem látott mértékben születnek. És hogy ezek az eredmények az egyén sikerein túl az ország sikerei is legyenek egyben, illetve a hazai díszmadártenyésztés hírnevét is növeljék, kérünk mindenkit, ossza meg velünk eredményeit!

VÁLOGATÁS SIROKI ZOLTÁN ISMERETTERJESZTŐ ÍRÁSAIBÓL 33. RÉSZ

Költésparazitizmus a madárvilágban

Talán nincs is a madarak között még egy, amely annyira magára vonta volna a madárbarátok és a hivatásos ornitológusok figyelmét, mint a kakukk. A madarak legnagyobb része fészket rak, tojásait maga költi ki, és fiókáit becsülettel fel is neveli

A kakukk ellenben feltűnően apró és nagyszámú (15—25) tojásait más, nála rendszeren jóval kisebb madarak fészkebe csempészi be és fiókáit azokkal neveltetni fel. A kakukkknak ezzel a költésparazitizmusával kapcsolatban sok olyan probléma merült fel, amelyek megoldása régóta sok kutatót foglalkoztatott. A kérdések egy része már megoldódott, másik részük még feleletre vár. A kakukkknak ma már egész könyvtárra való irodalma van, és a legtöbb természetbarát többet-kevesebbet tud¹ is róla. Azonban azt már kevesebben tudják, hogy nem a mi kakukkmadarunk az egyedüli költésparazita. Hozzá hasonló módon szaporodó fajokat találunk más madárcsaládok tagjai között is. A továbbiakban ezekről szeretnék egyet-mást elmondani.

Először is tudnunk kell, hogy a kakukkfajoknak sem mindegyike költésparazita. A kakukkok fő elterjedési területe a trópusokra esik, de a család képviselői Amerika, Európa és Ázsia mérsékeltővi zónájában is megtalálhatók. 200 fajuk ismeretes, ezek közül azonban csak 80 parazita. Amerikában egészen hiányzanak a parazita fajok. Európában két kakukkfaj terjedt el (a *Cuculus canorus* L. és *Clamator glandarius* L. [Häherkuckuck]). Mindkettő költésparazita. A kakukk-idomúak (*Cuculiformes*) rendjén kívül költésparazitákat találunk a gulyamadarak (Icteridae család) között is. Ezek elterjedési területe Észak-Amerika déli részétől Patagóniáig húzódik. A három nembe tartozó nyolc faj közül kettőnek (*Agelaioides fringillarius*, *Tangavivus armenti*) életmódja még ismeretlen, egy faj (*Agelaioides badius*) fészekparazita (más madárfaj fészket foglalja el), öt pedig valódi költésparazita.

A gulyamadarak a mi seregélyünkhöz hasonló testalkatú, rowarevő madarak. A hímek többnyire zöld vagy bíbor fényben csillogó fekete színűek. Társas életet élnek, még a költési időszakban is. A közönséges gulyamadar (gulyajáró, *Molothrus ater*) csapatosan követi a préryn átvonuló kocsikaravánokat, hogy a

Testhosszuk 25 cm, beleértve a farktollakat is. A sűrű lombos erdő lakói, rejtett életmódot folytatnak, táplálékukat a bokrokon, fákon keresik. Táplálékát főként kis puhatestű rovarok, bogyók, fűmagok, fák magvai és növényi részek teszik ki. A fészket alacsony sűrű bokrokra építi, melybe két szürke, olíva színű tojást rak. A költési idő rendszerint 17 nap, a fiókák 16-18 nap után repülnek ki. A madarak teleteléséhez min. 15 C°, és 70 % páratartalom szükséges.

Mintegy 40 éve foglalkozom díszmadarakkal, állományom fácánokból, papagájokból és egzotikus gerlékből áll. 2016-ban egy németországi bőrén láttam először kékfajú erdei gerlét. Nagyon megtetszett a faj, és eltökéltem, hogy beszerzek belőlük két vér idegen párt. Sikerült Németországból egy felszámolás alatt lévő tenyésztőből vennem két fiatal párt. Az idős tenyésztő ellátott jó tanácsokkal a tartási körülményekről, a takarmány összeállításáról. Itthon már várta őket az előkészített növényekkel beültetett röpde. A röpde három méter hosszú, két méter magas és másfél méter széles volt. A madarak a röpékben párosával voltak elhelyezve, lakótársuk nem volt, ugyanis nem igazán szeretik a zavarást, alapvetően visszahúzódó madarak.

TENYÉSZTŐI BESZÁMOLÓK A HAZÁNKBAN TENYÉSZTETT RITKA MADÁRFAJOK TENYÉSZEREDMÉNYEIRŐL 38. RÉSZ

A kékfejű erdeigerle (*Turtur brehmeri*) tenyésztése

A kékfejű erdeigerle Kamerunban, Angolában, Gabonban, Kongóban és Zairében honos, valamint Sierra Leone és Libéria parti erdeiben, és a Kamerun hegységben él. Elterjedési területe rendkívül nagy, egyedszáma viszont folyamatosan csökken. A fajt Gustav Hartlaub német ornitológus írta le 1865-ben. Európában először 1870-ben, a Londoni Állatkertben volt látható.

A tollazat színe gazdag vörösesbarna, erős fényű, vöröses lila a nyakon. Szárnýfoltja, irizáló zöld vagy bronz, illetve arany. Feje és nyaka fényes kékes-szürke, a homlok és az arc kékes. Csőre vöröses szürke, tövében zöldes. A szemek sötétbarnák, a lábak halvány lilás pirosak. A nemek színe hasonló, az ivarak csak DNS vizsgálattal különböztethetők meg. Két alfaját különböztetik meg: a törzsalak *T. brehmeri brehmeri*, illetve a *T. brehmeri infelix* alfajokat.

háziállatokon élősködő parazita rovarokkal táplálkoznak. A gulyamadaraknál átmenettel találkozunk a fészekparazitizmus és a költésparazitizmus között. A monogámiában élő barna gulyamadar (*Agelaioides badius*, Braunsterling) csak kivételesen épít maga fészket. Rendszeren más madarakat úz el fészkeikről, hogy saját tojásait ezekbe rakja. Néha előfordul az is, hogy több tojó egy fészekbe tojik. Ez a faj azonban tojásait maga költi ki és fiókáit is maga neveli fel.

Valódi költésparaziták: a pirosvállú gulyamadar (*Molothrus rufoaxillaris*), a rövidcsőrű gulyamadar (*Molothrus brevirostris*), a selymes gulyamadar (*Molothrus bonariensis*), a gulyajáró (*Molothrus ater*) és a bíborfényű gulyamadar (*Molothrus purpuraceus*).

A pirosvállú gulyamadar monogámiában él és tojásait kizárólag az előbb már említett barna gulyamadar fészkebe rakja. Ez utóbbi fajnak 75 fészke közül nem kevesebb, mint 66-ban volt a parazita tojása megtalálható. A két madárfaj tojásai színben és nagyságban annyira hasonlítanak, hogy alig lehet őket egymástól megkülönböztetni. Itt tehát éppen olyan tökéletes alkalmazkodással találkozunk, mint a kakukk és a nádírigó esetében. Ugyancsak egyformák a dajkamadar és a parazita fiókái is.

A gulyajáró a legközönségesebb faj a gulyamadarak között, Észak-Amerika legnagyobb részében elterjedt. 13 gazdája ismeretes. Szeptember végén elköltözik és ilyenkor hatalmas, ezres, kétezres csapatokban vonul. A gulyajáróról azt írják, hogy csak a szarvasmarhákból szedik az élelőszék, ezzel szemben a Peruban élő bíborfényű gulyamadar a lovakat és öszvéreket részesíti előnyben.

Költésparazitizmust találunk az Afrikában 18 fajjal szereplő vidapintyeknél is. A vidák a szövőmadarak (*Malimbidae*) népes családjának egyik alcsaládját (*Viduinæ*) alkotják. Ezek a madarak különös figyelmet érdemének, mert a család más három alcsaládjával (*Ploceiræ*, *Euplectrinæ*, *Estrildinæ*) egyetlenben a leggyakrabban fogságban tartott külföldi madarak közé tartanak. Az atlaszpinty és a paradicsom-vidapinty a legközönségesebb egzotikus madár a külföldi madárpiacokon. A diszpintyek (*Estrildinæ* család) pedig a legkisebb és a legszín pompásabb szobamadarak.

A vidák pintyfélékhez hasonló testalkatú madarak, nagyságuk a csíz és a zöldike között mozog. Érdekes tulajdonságuk, hogy a költési időszakban a hímek díszes nászruhát öltenek. A fark egy része ilyenkor fémfényű sötétkék, másrészüknél barna, fekete, fehér és szalmasárgás színek váltakoznak, egyben a négy középső farktoll erősen meghosszabbodott. A téli nyugalmi időszakban a hímek elvesztik nászruhájukat és a nőstényekhez egészen hasonló színűek lesznek.

A kiszínezetlen hím és a nőtény tollruhája a nőtény házi verébéhez hasonlít, de felül a sármányokéhoz hasonló erős sávolság mutatkozik.

A vidák a Szaharától délre egész Afrikában elterjedtek. Tartózkodási területük fajok szerint változik. Az atlaszpinty a házi verébhez hasonlóan a városokban és falvakban is otthonos, és az ember közvetlen közelében, az udvaron az ételmaradékok között kutat. Más fajok kerülnek az emberlakta területeket és a sztyeppen vagy az erdőben érzik jól magukat. A költési időszakon kívül, rendszeren más rokonmadarakkal együtt élelem után kutatva, nagy csapatokba verődve lepik el a sztyeppet és a megművelt területeket. Igen gyakran komoly kárt is okoznak a vetésben. Az esős időszak közeledtével a hímek nászruhába öltöznek, és ezzel megszűnik a békés együttélés. A nagy csapatok egy hímből és több nőtényből álló családokra oszlanak. A vidák ugyanis többnejűségben élnek. A hímek időnként sajátos tánccal repüléssel körülrepdesik háremüket. Ilyenkor nagy az izgalom.

Fészket azonban egyik faj sem épít, hanem tojásait a velük rokonságban élő díszpinty fajok (*Estrildinae*) fészkebe rakják. Amint azt alapos megfigyelések minden kétséget kizárólag bizonyítják, valószínűleg valamennyi vidafaj költésparazita. Tojásaik színe éppúgy fehér, mint a díszpintyeké, csak valamivel nagyobbak. Egy vida tojó a gazdamadárnak fészkebe nemcsak egy, hanem több tojást is rak. Valószínű, hogy a parazita tojásainak lerakásakor a gazdamadár egy-egy tojását elpusztítja. A kakukkfióka nevelőszüleinek fiókáit kilöki a fészekből, ezzel szemben a kis vidák együtt nőnek fel a díszpintyek fiókaival.

A vidák és a díszpintyek között távolról sincs akkora nagyság különbség, mint a kakukk és gazdáinak legnagyobb része között. A vidák költésparazitizmusában az alkalmazkodás abban is megnyilvánul, hogy a fiókák színe nem az anyamadár színéhez hasonló, mint azt várni lehetne, hanem a nevelőszülő fiókáinak egyszínű barna vagy szürkésbarna színet mutatják.

A vidáknál a gazdamadárhoz való alkalmazkodásnak még egy nagyon szép példáját láthatjuk. A díszpintyekre jellemző, hogy a fajok egy részénél a fiókák szájpaddalán szabályos elrendeződésben határozott számú sötét folt látható. Ezt az alsó csőr belső alapi részén egy patkó alakú rajzolat egészíti ki. A fajok másik részénél csupán szélesebb vagy keskenyebb patkó alakú rajzolat díszíti a szájpaddalást. Ezenkívül a fiókák szájugában fehér, kék vagy sárga színű, selyemfényű képződmények, papillák vannak.

Ezek a papillák a sötétben, mint a macska szemei, világítanak és nagyon érzékenyek, mert idegvégződéseken gazdagok. A torokrajzolat, valamint a fénygyűjtő papillák egyaránt arra valók, hogy az etető szülők a zárt, tehát a sötét fészkekben megtalálják az utat a fiókák kitátott szájába. A torokrajzolat és a szájugpapillák megtalálhatók a parazita vidafiókák szájában is.

Tekintettel arra a nagy hasonlóságra, amely a fiókék torokrajzolata és a szájugpapillák elrendeződése szempontjából a díszpintyek és a vidák között fennáll, az a vélemény alakult ki, hogy minden vidafaj csak annak a díszpintynek a fészkebe rakja tojásait, amelynél ez a hasonlóság megvan. A megfigyelések ezt a feltevést minden fajra teljes bizonyossággal még nem bizonyították be, és ezt nem is lehet általános érvényű szabálynak elfogadni, nagy általánosságban azonban az említett díszpinty-fajok valóban gazdamadarai a különböző vidáknak.

Folytatjuk

Természettudományi Közlöny 1959. 3. évf. 10. szám